

Itineraris de consciència intercultural

Deu casos, deu respostes, deu conclusions per al debat

No hi ha dos itineraris de competència intercultural iguals; l'experiència de cada persona és, en aquesta qüestió, singular, irrepetible i molt sovint imprevisible. *Itineraris de consciència intercultural* presenta deu casos per a la lectura, l'anàlisi i el debat. Els casos són seguits d'una reflexió que posa de relleu alguns aspectes clau de la competència intercultural. Al final dels deu casos es formulen unes conclusions vàlides en qualsevol situació.

[CAS 1]

Abans de marxar cap a la Freie Universität de Berlín a estudiar biologia, en Jordi va aprendre moltes coses sobre Alemanya. Els seus amics li deien que ho sabia tot. Si li preguntaven quants *bundesländer* tenia el país, de seguida deia que setze; si li demanaven quin any havia tingut lloc la Pau de Westfàlia afirmava sense parpellejar que l'any 1648. I si algú s'atrevia a preguntar-li la diferència entre el Bundesrat i el Bundestag, aleshores era completament feliç... Podia explicar-ho perfectament. Amb aquell gavadal d'informació que havia cercat i acumulat i, ahora, amb el seu nivell C1 d'alemany, en Jordi se sentia a punt per marxar a Berlín.

[REFLEXIÓ 1]

Les competències que entren en joc quan aprenem una llengua i ens volem comunicar amb la comunitat de parlants que la fan servir són moltes. No són tan sols les competències lingüístiques (gramatical, ortogràfica, lèxica, semàntica, pragmàtica, discursiva...). N'hi ha també de generals. Una competència general ben decisiva és, certament, el «saber», el que s'anomena també «coneixement declaratiu». Dins el coneixement declaratiu hi ha el coneixement del món, que consisteix en aspectes geogràfics, polítics, institucionals, factuais, econòmics. També és un «saber» el coneixement de tots els aspectes socioculturals de la comunitat que parla la llengua que s'aprèn.

És evident que en Jordi s'ha documentat i que té uns determinats coneixements declaratius que segur que li seran molt útils al país on es desplaça, acompanyats d'uns coneixements lingüístics suficients. En Jordi demostra conèixer institucions, fets històrics, i segur que coneix les figures rellevants de la història d'Alemanya. Per arribar a tenir una bona competència comunicativa intercultural, però, no n'hi ha prou amb el coneixement declaratiu i la competència lingüística.

Cal tenir també unes determinades destreses i actituds; un cert «saber fer» i un cert «saber ser». Les destreses han de permetre a l'individu establir una relació entre cultures i apropar-se a les altres activant els recursos i les estratègies oportuns perquè la interacció comunicativa funcioni. Les actituds li han de permetre aproximar-se a allò que no sent com a propi amb obertura, curiositat, interès, sentit de valoració i capacitat de relativització del punt de vista o els valors propis.

En Jordi se sentia a punt amb un nivell C1 d'alemany i un bon feix de sabers... Desconeixem si tenia, però, el «saber fer» i el «saber ser» imprescindibles per dur a la pràctica una bona competència intercultural.

[CAS 2]

A la Joana li agradava menjar de tot. De tot, menys cogombres. I en la seva estada a Polònia, a la Uniwersytet Łódzki, es pot ben dir que va viure una intensa relació amb els cogombres. En trobava pertot arreu. Els *ogórek*, els terribles cogombres fermentats, no faltaven enlloc. Aquell vegetal era engolit voraçment a tota època de l'any per la població local i apareixia a tota mena de plats, com si fos un autèntic símbol nacional.

La Joana en trobava, és clar, a la sopa *ogórkowa* i a l'amanida (de nom tristíssim) *mizeria*, que en contenia a talls molt fins. Els veia també, inconfusibles, en els *zrazy zawijane* o rotilles de porc cuinats amb ceba, pebre vermell, salsa picant... i cogombres fermentats.

La Joana sabia, amb tot, que s'havia d'adaptar. Quan els seus amics polonesos menjaven cogombres com a aperitiu, acompanyant unes cerveses, ella sentia que n'havia de menjar. Era com si el seu grau d'acceptació en el grup depengués del nombre de cogombres que fos capaç d'ingerir. Era un sacrifici, pensava, que havia de fer per introduir-se en aquell context nou i sobreviure-hi.

[REFLEXIÓ 2]

El menjar és un dels temes clàssics en parlar de la competència intercultural. És convenient, en el contacte amb una cultura nova, poder-se adaptar als rituals alimentaris, als horaris, als plats i a les menges més o menys exòtiques del lloc on ens trobem. I no buscar a tota hora un recer emocional en la cuina de la cultura d'origen o en el menjar deslocalitzat de les grans empreses multinacionals de l'alimentació ràpida escampades arreu del món.

L'actitud que demostra una bona obertura intercultural en relació amb el menjar és, sens dubte, la que consisteix a interessar-se per les especificitats gastronòmiques de la cultura d'acollida, amb curiositat, capacitat d'adaptació i voluntat de valorar allò amb què se sent identificada la comunitat que es visita. Això no vol dir, naturalment, que s'hagin d'abandonar i sacrificar els gustos personals i les preferències individuals fins a l'absurd o el ridícul. Qui entra en contacte amb una altra comunitat cultural viu una certa tensió entre allò propi i allò aliè, entre allò conegut i allò nou. És interessant intentar esforçar-se a respectar el que és nou, però sense exageració, trobant-hi l'equilibri.

La Joana hauria pogut menjar algun cogombre per assegurar-se que tenien el mateix gust dels cogombres que ja coneixia i detestava (o potser, qui ho sap, uns matisos nous de gust insospitats... fins agradables). I després, fidel als seus gustos, hauria pogut eludir perfectament menjar cogombres gairebé en totes les ocasions, en la seva estada a Polònia, sempre que hagués estat segura que aquell fet no era percebut com una descortesia.

[CAS 3]

Quan en Carles va pujar a l'avió de tornada cap a casa, després d'aquells sis mesos d'estudis a Estocolm, va sentir un alleujament enorme. S'havia acabat posar a prova dia rere dia la seva competència intercultural, anar contínuament amb peus de plom davant qualsevol circumstància, pensar constantment en clau de «descentrament» i amb voluntat d'entendre formes noves, de comprendre l'altre. Quan en Carles es va enfilem a l'avió de tornada cap a casa, va pensar que per fi deixava enrere l'autovigilància contínua sobre les seves paraules, els seus gestos, els seus silencis, la seva puntualitat, el seu humor, la seva ironia. Tornava a ser ell mateix.

[REFLEXIÓ 3]

La competència intercultural es posa a prova de manera manifesta quan visitem un altre país. Ara: en realitat no parem mai de posar-la a la pràctica, tampoc quan ens trobem en entorns culturals que ens resulten familiars. On hi ha diversitat i diferència cultural hi ha sempre ocasió d'exercir la competència intercultural i de fer-la créixer, en un moviment d'expansió permanent.

Les societats actuals, cada cop més heterogènies i culturalment complexes, reclamen un diàleg intercultural constant. Els contextos més immediats (la família, el grup de classe a la universitat del país d'origen, els grups d'amics) són espais de pràctica quotidiana d'aspectes clau de la competència intercultural, que difícilment es poden començar a practicar de cop, amb motiu, per exemple, d'un desplaçament llarg a l'estranger.

La competència intercultural és un exercici quotidià: en Carles torna al seu país, on més d'un 15 % de la població són immigrants, de cultures que ell pràcticament desconeix; torna a la seva ciutat, que governa un partit polític amb les idees del qual no se sent identificat en absolut, però que ha estat escollit democràticament i que, per tant, ha d'observar amb respecte. I torna a l'edifici on viu amb els seus pares, en el qual la majoria de persones són simpatitzants de l'equip de futbol que es l'etern rival de l'equip del qual ell és soci. Un fet que els veïns li recorden amb enutjoses botzines els diumenges, cada vegada el seu equip marca un gol. Sense una bona competència intercultural, en Carles no podria viure al seu entorn habitual.

[CAS 4]

Quan la Júlia va anar a estudiar a la Université Lumière Lyon II, va pensar que el seu francès, força acceptable, l'ajudaria a connectar amb la gent i a conèixer la cultura del país. Quan parlava en francès, però, no semblava que l'entenguessin gaire, i no li va resultar gens fàcil fer amics. Tan aïllada se sentia, que va pensar seriosament a tornar.

Es va esdevenir, però, un fet que va impedir-ho. Gran aficionada com era als escacs, a l'associació d'aquell esport que hi havia a la facultat va poder fer servir, damunt el tauler, un llenguatge en què se sentia còmoda i compresa, una forma d'expressió que li va permetre sortir-se'n.

Els seus companys de partides sabien bé què volia dir cada moviment de cavall o d'alfil, què l'empenyia a enrocar: l'entenien. Va ser per aquell camí que es va sentir acceptada. Un dia, una companya de joc li va preguntar si la famosa jugada d'escacs anomenada *obertura catalana* tenia a veure amb el seu país d'origen. La Júlia li va explicar que sí, que l'havia inventat un escaquista europeu en un torneig que havia tingut lloc a Catalunya l'any 1929. Aquell dia la Júlia es va sentir com un peó que arriba a la vuitena fila i corona en una reina.

[REFLEXIÓ 4]

Les persones no es defineixen per pertànyer a una sola cultura entesa com una realitat pura, perfectament definida i sense escletxes. Si una catalana va a França no tan sols entren en contacte la «cultura catalana» i la «cultura francesa». Els individus arrossegueu feixos de codis culturals.

L'accés als altres depèn, molt sovint, de la possibilitat de compartir-hi tan sols algun dels codis culturals de l'individu. Es tracta d'espais on ja hi ha camí recorregut entre persones, complicitats, munts d'implícits que no s'han d'explicitar.

Els codis culturals, que fan complexes i múltiples les identitats, poden estar relacionats amb ideologies, punts de vista, afeccions. Poden ser-ho tenir una determinada religió, una certa sensibilitat mediambiental, ser feminista, militar en un partit o una organització política, practicar un esport, tenir interès per algun tema específic... Tot compartint un codi cultural amb algú es poden obrir fàcilment les portes de la coneixença de l'altre, fet que pot permetre començar a descobrir, posteriorment, altres codis culturals no comuns.

[CAS 5]

Quan en Pol va anar amb una beca Erasmus a Finlàndia, a la Tampereen Yliopisto, a estudiar humanitats, es va sentir molt ben acollit i va trobar persones que el van ajudar i el van informar de tot. Un dels seus millors amics finesos, que estudiava ciències pedagògiques, sovint li explicava amb tota mena de detall les bondats del sistema educatiu de Finlàndia, sabedor que tenia enlluernada la resta d'Europa.

Li parlava d'un sistema sense qualificacions numèriques els primers anys d'escola, d'uns alumnes relaxats i que no feien deures, dels immillorables resultats periòdics del sistema finès en les proves PISA en àrees tan diferents com la llengua i les matemàtiques. I li explicava l'excel·lent formació continuada del professorat del país, la gran valoració social de la tasca dels mestres i la dificultat i l'exigència dels estudis de magisteri a Finlàndia.

En Pol va pensar que a Catalunya també hi havia experiències educatives de relleu i un dia va voler parlar al seu amic de la immersió lingüística... però no se'n va sortir gaire bé. Tot i que la immersió lingüística era un autèntic lloc comú a Catalunya, només va saber dir-ne que era una opció educati-

va defensada per la majoria dels catalans, que els governs espanyols de dretes l'havien combatut, que li semblava que es trobava als tribunals, penjada d'un fil... I que diverses autoritats internacionals del món educatiu havien avalat la immersió... No sabia indicar, però, en quines edats escolars s'aplicava, ni tampoc en quin moment el govern català l'havia començat a posar a la pràctica. Fins i tot el va assaltar el dubte de si era una fórmula educativa instaurada en l'època republicana, dels anys trenta del segle XX.

[REFLEXIÓ 5]

Quan ens trobem en contacte directe amb una altra realitat cultural tenim l'ocasió privilegiada de conèixer determinades qüestions interessants, característiques del lloc. També de contrastar, amb informants del país, opinions mitificades per molta gent en el lloc d'origen (la qualitat de l'educació a Finlàndia, vista des de Catalunya, en podria ser un exemple).

És ben natural que en aquesta mena de situacions en què gaudim d'opinions de primera mà, valuoses, vulguem fer-hi també la nostra aportació, com a coneixedors de qüestions destacades lligades a la nostra procedència. No és estrany, però, que al moment d'explicitar allò que creiem que coneixem molt bé del nostre entorn ens sentim superficials, poc informats, tòpics (podríem informar bé, amb detall i sense vaguetats, del que és la immersió lingüística a Catalunya?). Curiosament, el contacte amb altres cultures ens pot ajudar a ser conscients de les llacunes que tenim en aspectes de la nostra cultura que donem per sabuts i que potser no estem acostumats a explicar. Aquest contacte pot generar, doncs, un efecte de rebot d'aproximació i voluntat de coneixement de trets culturals propis.

Després de fracassar en l'explicació sobre la immersió, en Pol en va cercar ràpidament informació a la xarxa... I va aprendre per sempre, des del cor de Finlàndia, que la immersió es va començar a aplicar l'any 1983 en unes quantes escoles catalanes i que no s'havia pas posat a la pràctica, doncs, en l'època republicana.

[CAS 6]

La Gina va anar d'Erasmus a Itàlia, a la Universitat di Pisa. Eren tan definides les idees preconcebudes que tenia d'Itàlia i dels italians, que cada dia que passava se sorprenia més que aquelles idees no trobessin cap confirmació inequívoca en la realitat que trobava. En cap moment no se li va acostar cap noi del país a provar de seduir-la, ni va observar que els italians conduïssin els vehicles tan malament com es deia, ni va veure que cridessin, ni que s'escridessin, ni que gesticulessin tant com ella sabia que feien.

Quan la Gina duia un mes a Florència, les seves millors amigues no eren pas italianes, sinó que eren dues noies del Marroc que vivien juntes en un pis llogat, amb les quals coincidia en algunes classes a la Universitat. La Gina es va acostumar a descalçar-se en entrar a casa d'elles; va entendre que no podia rebutjar el te amb menta que li oferien quan les visitava, senyal d'hospitalitat; els feia tres petons quan marxava, seguint el costum del Marroc; defugia els temes polítics i religiosos en les converses que hi mantenia. Se sentia tan unida a aquelles dues noies que a l'època del Ramadà va arribar a seguir els dejunis igual que elles.

Quan, al cap d'uns mesos, va tornar a casa, la Gina tenia la sensació que la Itàlia que sempre havia imaginat era més fàcil de trobar a ple estiu a la Costa Brava que a la mateixa Itàlia.

[REFLEXIÓ 6]

La competència intercultural de les persones creix i s'eixampla diversament d'acord amb les circumstàncies i les oportunitats que troba cada individu, les quals molt sovint són poc previsibles.

Per més que preparem una estada en un lloc concret de l'estranger, els factors interculturals que poden emergir en contextos nous i diversos poden sorprendre'ns completament i modificar substancialment la nostra expectativa. I hem d'estar preparats per afrontar-los.

Contra pronòstic, la Gina descobreix molts aspectes de la cultura marroquina... a Itàlia. I, en canvi, troba a faltar poder reconèixer alguns dels estereotips més habituals sobre Itàlia i els italians, en la seva estada a Pisa. La realitat, doncs, desborda les seves previsions i s'ha de situar i créixer culturalment a partir del que troba.

[CAS 7]

La Carla va anar a estudiar a París, a la Université Paris Sorbonne, i es va integrar ràpidament a la societat francesa. Sovint es trobava, amb tot, amb situacions de desconeixement del sentit de referents que per als seus companys parisencs semblaven molt clars. Un dels primers dies de la seva estada a França era en un bar amb uns amics francesos i hi havia diversos exemplars en paper de la premsa del país a disposició dels clients de l'establiment. S'hi trobaven, entre altres, *Le Monde*, *Le Figaro*, *Libération*, *L'Humanité* i també alguns setmanaris com *Charlie Hebdo*, *Le Canard Enchaîné*, *Minute*, *Le Point* i *Le Nouvel Observateur*.

La Carla volia llegir les notícies, però es va adonar que no sabia ben bé quin periòdic triar, perquè desconeixia del tot la ideologia que representaven. Els seus amics parisencs li van explicar ràpidament que *Le Monde* era un diari de centre esquerra; *Le Figaro*, de dretes; *Libération*, d'esquerreres, i que *L'Humanité* era d'ideologia comunista. També li van explicar que *Charlie Hebdo*, *Le Canard Enchaîné* i *Le Nouvel Observateur* eren setmanaris d'esquerreres i que *Le Point* era de dretes i *Minute*, d'extrema dreta. La Carla va triar *Libération* i des d'aquell moment el va llegir assíduament, fins i tot a la tornada a casa, per Internet.

[REFLEXIÓ 7]

La Carla es va adonar que no podia situar clarament els periòdics francesos des del punt de vista ideològic, cosa que podia fer qualsevol persona francesa culta, fins i tot sense haver-ho après formalment a l'escola. La seva preocupació es va esvair del tot en aclarir-ho.

De seguida va veure, però, que allò que acabava d'aprendre en una altra cultura com la francesa... no ho sabia gaire bé en el seu àmbit cultural més proper. Quina ideologia tenien exactament La Vanguardia, El País, El Periódico, l'Ara o El Mundo i La Razón?

La competència intercultural ens fa conèixer allò que és aliè i, alhora, sol provocar preguntes, sol ajudar a detectar llacunes culturals, genera un efecte d'interès i coneixement cap a allò que és propi.

[CAS 8]

En Joan va anar a passar un any dels seus estudis del grau d'educació a la Université Libre de Bruxelles. A Brussel·les va conèixer la Marie, una estudiant d'art nascuda a Gant, que investigava l'obra de l'arquitecte belga Víctor Horta, un dels màxims exponents del modernisme a Bèlgica, anomenat en aquella àrea cultural *art nouveau*.

En Joan i la Marie es van fer molt amics. El dia que ella el va portar a visitar la casa Tassel, d'Horta, declarada patrimoni cultural de la humanitat, en Joan va notar com si alguna cosa dintre seu s'eixamplés, com si un concepte que atresorava intacte des de feia anys s'esbotzés i guanyés volum. La seva visió del modernisme arquitectònic equivalia fins aleshores al nom de Gaudí. Però l'arquitectura de la casa Tassel s'havia afegit ja inseparablement en ell a la de la Pedrera o la Casa Batlló. Mai més no va poder pensar en el modernisme sense veure la casa Tassel, Brussel·les, la Marie.

[REFLEXIÓ 8]

La competència intercultural s'ha d'entendre com un eixamplament constant de la pròpia identitat i de tots els elements que la configuren. El coneixement de formes noves del modernisme a Bèlgica va fer que en Joan tingués més punts de referència i, doncs, que la seva visió d'aquell moviment artístic experimentés una ampliació, un creixement.

La coneixença d'artistes modernistes belgues com Víctor Horta o Henry van de Velde o altres, en la seva estada a Brussel·les, el van ajudar a entendre i a ampliar la percepció de Gaudí i la seva obra. Es podria dir que, en ell, Gaudí ja era més que Gaudí.

El dia que en Joan descobreixi Alfons Mucha, potser visitant Praga com a turista o en una nova estada acadèmica, o per atzar a Internet; o el dia que conegui millor l'arquitecte català Lluís Domènech i Montaner, potser sense sortir de Catalunya, aquell dia els seus límits respecte al fet cultural modernista s'hauran tornat a moure, la seva visió del modernisme s'haurà reconfigurat novament.

[CAS 9]

En Marc es va posar molt nerviós quan la seva coordinadora d'intercanvi li va explicar que l'acord bilateral entre la seva universitat i la universitat on ell havia decidit anar a estudiar es trobava en procés de revisió. Necessitava el *learning agreement*, o acord d'estudis, el qual li havia de servir per poder reconèixer la seva activitat acadèmica a la tornada de l'estada a l'estranger.

Per més que la coordinadora d'intercanvi li explicava que no era una qüestió que ella pogués resoldre immediatament, i que calia esperar un cert temps, en Marc va formular una reclamació a la seva universitat. Al cap d'una setmana, quan la reclamació no havia estat encara ni processada, la qüestió es va resoldre i va poder pactar amb la coordinadora, finalment, l'acord d'estudis. Superat l'escull del reconeixement acadèmic, tot li feia pensar que la seva estada a Noruega seria tot un èxit.

[REFLEXIÓ 9]

Hi ha tota una colla de característiques de la competència intercultural que es posen a prova a diari i no s'han de relacionar necessàriament amb les situacions de contacte entre cultures.

Una d'aquestes característiques és l'empatia o habilitat de comprendre intuïtivament el que els altres pensen o senten en certes circumstàncies. En Marc demostra, en aquest cas, una baixa capacitat d'empatia, en no saber-se posar al lloc de la coordinadora d'intercanvi i reclamar-li solucions en una gestió que no depèn d'ella.

Altres característiques de la competència intercultural necessàries per mantenir unes bones relacions interpersonals en la vida quotidiana són el respecte, la flexibilitat o la capacitat d'adaptació als canvis. Sense posseir aquests trets en un grau elevat, una persona que es desplaça difícilment pot reeixir en els seus objectius interculturals.

[CAS 10]

Quan la Mar va anar a estudiar a Portugal es trobava en un moment vital molt baix, l'acabava de deixar el xicot i necessitava optimisme i sentiments positius per sortir del forat. Havia llegit que els portuguesos eren reservats, educats, disciplinats; que parlaven en veu molt baixa (a diferència dels mediterranis); que eren terriblement nostàlgics, tristos, taciturns, malenconiosos, poc efusius, poc expressius, pusil·lànimes, prudents. I fatalistes. Li havien dit que el sentit de la paraula *fado* era el d'un fat o destí inevitable. Volant cap a Porto, la Mar se sentia completament derrotada. I Portugal no era en ella més que una redundància del seu sentiment.

[REFLEXIÓ 10]

Els estereotips nacionals són senzillament això, estereotips, que la realitat desborda i, ben sovint, desmenteix. Se solen afegir a la llista dels estereotips sobre els portuguesos i les portugueses que homes i dones són molt peluts i també que a Portugal hi ha un bon coneixement de l'anglès, acostumats com estan els portuguesos a veure les versions originals de les pel·lícules.

Independentment del grau de veracitat o de la base que puguin tenir estereotips i prejudicis, no és pas inconvenient conèixer-los, perquè sovint es troben molt estesos i es tracta d'un «saber» més. No cal dir que s'hi ha de mantenir, amb tot, una mirada completament crítica i relativitzadora.

D'altra banda, de la mateixa manera que pot resultar útil a la Mar saber com són vistos els portuguesos, també serà interessant que esbrini com són vistos els catalans pels portuguesos, perquè les percepcions alienes sobre la seva comunitat poden ser importants en les relacions que mantindrà amb les persones que conegui.

Potser l'estereotip sobre Catalunya o Barcelona dels qui seran els seus amics portuguesos estarà condicionat pel futbol i la imatge europea del Barça, o potser per la coneixença de la qüestió política nacional catalana. O potser, en algun cas, allò que trobarà la Mar serà una inquietant absència d'estereotip derivada d'una desconexió total de Catalunya pel fet de ser una nació sense estat.

ITINERARIS DE CONSCIÈNCIA INTERCULTURAL: DEU CONCLUSIONS

1} La competència intercultural està feta de coneixements, destreses i actituds. No n'hi ha prou de posseir coneixements per aproximar-se amb èxit a noves cultures.

2} Un bon coneixement de l'idioma és important en aproximar-nos a una altra cultura. Aquest coneixement s'imbrica amb altres aspectes decisius que no són de naturalesa lingüística.

3} La competència intercultural demana saber resoldre amb equilibri la tensió entre la voluntat d'acceptar i respectar el que és aliè i la defensa de les opcions, els gustos o les preferències personals. En cap cas no comporta una renúncia a un mateix, sinó més aviat l'obertura a una redefinició.

4} La competència intercultural és una competència en creixement continu; cada nova experiència cultural l'alimenta i la reestructura i capacita més l'individu per afrontar la pròxima experiència.

5} La competència intercultural es desenvolupa i actua en tota mena de contextos i no sempre de manera previsible. No s'activa només en entorns marcadament nous o diferents; la quotidianitat és

plena de situacions que s'han d'afrontar amb una bona competència intercultural.

6} Les cultures no són espais de contorns neta-ment definits, purs, que es puguin estereotipar sense caure en la fal·làcia de la generalització abusiva, o en els prejudicis. Conèixer els estereotips culturals o nacionals no és mai sobrer, perquè es tracta, al capdavant, de llocs comuns. Cal ser capaç d'entendre, amb tot, què els ha originat, cal saber-los posar en dubte i estar preparat per superar-los.

7} Les persones són culturalment complexes; no les identifica una sola cultura, sinó que solen participar de diversos codis culturals; són polièdriques. Cada codi cultural és una oportunitat d'aproximació a altres persones que comparteixen aquell mateix codi. I pot ser, a més, la porta d'accés a altres codis culturals no compartits.

8} L'interès per les formes culturals alienes és inconcebible sense l'interès per les formes culturals pròpies. Entre les unes i les altres s'estableix una relació de contrast i de diàleg per mitjà de la consciència intercultural. Cal estar acostumat a mirar, pensar i entendre la pròpia cultura. Altrament, provar d'entendre una altra cultura és una tasca absurda, sense referents ni punts d'ancoratge.

9} Les formes culturals pròpies o properes són susceptibles d'un aprofundiment constant. La descoberta de cultures noves pot ser un estímul excel·lent per optimitzar el que es coneix sobre la cultura pròpia o una ocasió esplèndida per repensar-la.

10} La competència intercultural demana una voluntat d'implicació, de participació; exigeix un compromís.